

**TÜM
SÜT, ET ve
DAMIZLIK SIĞIR
YETİŞTİRİCİLERİ
DERNEĞİ**

17 NİSAN 2023

KIRMIZI ET FİYATLARINDAKİ YÜKSELİŞ NEDENDİR?

Süt / Yem Paritesi temelde kırmızı et üretimini doğrudan etkileyen faktörlerin başında gelmektedir. Süt hayvancılığı yapan işletmelerin temel geliri süt satışlarından sağlandığından, çiğ süt fiyatının çoğu zaman maliyetin altında kalması; yani süt üreticisinin süt satışından kazandığı para ile hayvanlarını besleyeceği yemi alamaması (çiğ süt/ yem paritesi); dişi hayvanlarını kesime göndermesi ile sonuçlanmaktadır. Tablo 1.'de yıllar itibariyle çiğ süt yem paritesi gösterilmektedir. Dolayısıyla, dengesizliklerin temel sebebi süt fiyatlarıdır. Çiğ süt fiyatının en düşük olduğu dönemde dahi 1 litre süt üretimi için 1,5 kg %19 ham protein içeriğine sahip yem alınabilir olması süt işletmelerinin sürdürülebilir olmaları için kritik eşiktir.

Et tedariki; iki ana kalem sayesinde sağlanır. Birincisi BESİ DANALARI ikincisi ise REFORME İNEKLER'dir. Reforme inek miktarı ise, toplam dişi sığır sayısının %50 sinin %20'si olarak kabul edebilmektedir. Dişi sığırların; %50'si henüz süt üretimine başlamamış genç hayvanlardan, kalanı süt veren inekten oluşur. Süt veren ineklerin her yıl %20'si reforme olarak kesime gider ve ete dönüşür.

Tablo 1. Çiğ süt/yem paritesi (2020-2023)

Yıllar	Çiğ süt /yem
2020	1,22
2021	1,14
2022	1,17
2023	1,15

Süt üretiminin azalması, anaç hayvan kesimlerinin artması ile doğru orantıdadır. Kooperatiflerde toplanan süt miktarları ve üretici sayıları dikkat çekici bir biçimde düşmüştür. Bursa ili Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği bölgesel olarak Türkiye'nin süt üretim merkezlerinden biri olmakla beraber Süt Birliğinin aktif olmaması sebebi ile destekleme almak isteyen üreticinin örgütlü satış için kaydolmak zorunda olduğu bir birliğin üye sayısı 4000 civarından 1280 civarına düşmüştür. Bu oran sahada yaptığımız görüşmeleri teyit etmektedir.

Kızılırmak Mahallesi 1443. Cadde No.25 1071 Usta Plaza B Blok Kat 28 No 185, 06530 Çankaya / ANKARA

Tel: +312 219 66 01 Fax:+312 219 66 02 Cep Tel: 0539 700 58 88

E- mail: tusedad.derne@gmail.com

**TÜM
SÜT, ET ve
DAMIZLIK SIĞIR
YETİŞTİRİCİLERİ
DERNEĞİ**

Süt hayvancılığının bu denli küçülmesinin ve buna bağlı et arzında meydana gelen düşüşün temel sebebi süt fiyatının düşük tutulmasıdır. Zarar eden üretici işi bırakma eğiliminde olması ve gençlerin zarar eden bir işe girmek istememesi hem köyden kente göçü arttırmakta hem de ülkemizin üretimde dışa bağımlılığını arttıracakları ortadadır.

Azalan dişi hayvan sayısına bağlı olarak doğan erkek sayısı da azalmakta ve bu da besi materyalinin bulunamaması anlamını taşımaktadır. Dişi hayvan kesimlerinin artması kırmızı et arzında kısa dönemde artışa sebep olmakta ve market fiyatlarının sabit kalması anlamını taşımaktadır. Ancak, buradaki en büyük olumsuz etki uzun dönemde görülmekte; besiye alınacak erkek dana bulunamadığı için kırmızı et arzı düşmekte ve buna bağlı et fiyatları yükselmektedir. Şu anda sektörümüzün içinde bulunduğu durum tam olarak budur.

Ülkemiz hayvan mevcudu ile ilgili son sayım 2001 yılında gerçekleştirilmiş olup, TÜİK açıkladığı verileri bir algoritmik hesaplama ile belirlemektedir. Dolayısıyla bu verilerin doğruluğu tartışılır. Nitekim et ve süt sektörünü sahada takip eden derneğimiz açıklanan bu rakamların gerçekçi olmadığını istişare etmektedir.

Kesime hazır hale getirilmek üzere tedarik edilen hayvanlar ise genellikle 300 kg canlı ağırlık civarında ithal edilip 8-10 ay kadar besiye alındıktan sonra kesilen hayvanlar olarak algılanmakta olup, mezbahalar ile görüşmelerimiz ve besi çiftliklerinin kapasite kullanımının yanı sıra süt üretiminde köylerde üretimin azalmış olması gözlemlerimiz ile sabittir. Bu konuda 2001 yılından bu yana resmi hiçbir sayım yapılmamıştır ve bu sebeple kimse gerçek rakamı bilememektedir. Ancak bireysel sorgulamalar sonucunda üretim radikal bir düşüş içinde olduğu sahada gözlenmektedir.

Süt hayvancılığının bu denli küçülmesinin temel sebebi süt fiyatının düşük tutulmasıdır. Zarar eden üretici işi bırakma eğiliminde olması ve gençlerin zarar eden bir işe girmek istememesi hem köyden kente göçü arttırmakta hem de ülkemizin üretimde dışa bağımlılığını arttıracakları ortadadır.

Kızılırmak Mahallesi 1443. Cadde No.25 1071 Usta Plaza B Blok Kat 28 No 185, 06530 Çankaya / ANKARA

Tel: +312 219 66 01 Fax:+312 219 66 02 Cep Tel: 0539 700 58 88

E- mail: tusedad.derne@gmail.com

**TÜM
SÜT, ET ve
DAMIZLIK SIĞIR
YETİŞTİRİCİLERİ
DERNEĞİ**

Dana karkas besi üretim maliyetleri yıllar itibariyle girdi maliyetlerinde meydana gelen artışlar ve besilik materyal temininde yaşanan güçlükler nedeniyle önemli artışlar göstermiştir.

2018 yılında yapılan siğir eti üretimi, önceki yıllara oranla daha yüksek gerçekleşmiş ve piyasa fiyatları arz fazlalığından dolayı son çeyreğinde maliyetin çok altına düşmüştür. Üreticinin zararını düşürmeye yönelik olarak Et ve Süt Kurumu (ESK) müdahale alımlarına başlamış ve yüz binlerce büyükbaş kesip, on binlerce ton eti stoklamaya başlamıştır. 2019 yılı da üretici açısından yüz güldürmemiş, ESK müdahale alımları bu yılın büyük bölümünde devam etmiştir. Devletin bu çabası üretici açısından tam bir çözüm sağlamamıştır. Üretici bütün umutlarını 2020 yılına taşımış ancak daha yılın başında pandemi'nin patlak vermesi bütün umutları suya düşürmüştü ve talep darlığı nedeniyle et fiyatları sürekli maliyetin **altında** kalmıştır. Son üç yıldır kazanamayıp zarar eden besicilerimiz, 2021 yılına gelindiğinde maliyet ve piyasa fiyatı arasındaki denge besici aleyhine daha da bozulmuştur. Sonuç olarak piyasalardaki karkas fiyatları yıl boyunca maliyetlerin altında seyretmiştir.

Yıllar	Maliyet (TL/kg)
2023 (Nisan)***	185,00
2023 (Ocak)*	166,80
2022 (Ocak)	81,20
2021 (Mart)	43,80
2020 (Mart)	39,20
2019 (Mart)	34,90
2018 (Eylül)	30,90

Besicilerimizin kestikleri hayvanların yerine yeni besi materyallerini koyma imkanları da artan maliyetleri bağlı olarak güçleşmektedir. Bunun sebebi öncelikle süt fiyatlarının uzun süredir maliyetlerin altında kalmış olması (paritenin hiçbir zaman 1,5'e ulaşamamış olması), buna bağlı olarak anaç hayvanların kesiminden kaynaklı besi materyali arzında yaşanan sıkıntıdır. Yani anaların kesilmesi nedeniyle doğan buzağı sayısındaki azalmadır. Özellikle son 3 yıldır piyasanın stabil olmaması besicilerin üretimden çekilmelerine neden olmuştur.

Kızılırmak Mahallesi 1443. Cadde No.25 1071 Usta Plaza B Blok Kat 28 No 185, 06530 Çankaya / ANKARA

Tel: +312 219 66 01 Fax:+312 219 66 02 Cep Tel: 0539 700 58 88

E- mail: tusedad.derne@gmail.com

**TÜM
SÜT, ET ve
DAMIZLIK SIĞIR
YETİŞTİRİCİLERİ
DERNEĞİ**

Bunun temel sebebi ise özellikle 2014 yılında yüksek miktarda yapılan ithalattır. Bu ithalat neticesinde kırmızı et üreten çiftçilerimiz zarar ettikleri için üretimden çıkmışlar ve sonuçta besi materyali arzı azaldığı için fiyatları yükselmiştir. Dolayısıyla besicilerimiz daha besi başlangıcında yüksek fiyatlarla karşılaşmaktadırlar.

Kırmızı et üretimi yapan besicilerin, hayvanlarını daha uzun süre ellerinde tutarak depoculuk yaptıkları yönündeki iddialara cevabımız ise çok nettir. Besiye alınan hayvanlar normal süreden ancak 1 ay fazla beside tutabilmektedirler. Bundan daha uzun süre elde tutmak ekonomik olarak mümkün değildir. Çünkü, besiye alınan hayvanların yemden yararlanma dönemleri bellidir ve bu süreden sonra verilen yem ile hayvanın canlı ağırlık artışı arasındaki makas açılmaktadır. Bu ise besiciye zarar olarak dönmektedir.

Kesimden sonra ise; besicilerin karkas eti depolama kapasitesi ve kabiliyeti bulunmamaktadır. Çünkü karkas et ancak dondurularak depolanabilmekte olup; bu depolar ise ülkemizde kesimhanelerde ve özel şahıslarda bulunmaktadır.

Besicilikte kullanılan karkas et/yem paritesinde dikkate alınan yem %14 ham protein içeren kesif yemdir. Buna göre yıllar itibarıyla et/yem paritesine ait veriler tablo 7'da verilmiştir.

Yıllara göre et/yem paritesi

YILLAR	Dana Karkas fiyatı (TL/kg)	Besi yemi fiyatı (TL/kg)	Parite
2014	19,01	0,90	21,16
2015	23,80	0,91	26,32
2016	25,11	0,89	28,15
2017	26,61	1,02	26,09
2018	28,35	1,32	21,64
2019	30,04	1,58	19,05
2020	35,92	1,88	19,34
2021	44,18	2,88	15,51
2022	92,85	5,91	15,68
2023 (MART)	201,5	6,933	29,00

Kızılırmak Mahallesi 1443. Cadde No.25 1071 Usta Plaza B Blok Kat 28 No 185, 06530 Çankaya / ANKARA

Tel: +312 219 66 01 Fax:+312 219 66 02 Cep Tel: 0539 700 58 88

E- mail: tusedad.derne@gmail.com

**TÜM
SÜT, ET ve
DAMIZLIK SIĞIR
YETİŞTİRİCİLERİ
DERNEĞİ**

İktisadi olarak hem arzın düştüğü hem talebin düştüğü bir dönemde fiyatı arttıran tek unsur arzın düşüş hızının daha keskin olmasıdır.

İthalat ile ülkemiz çiftçisini ikame etmek çok yönlü bir hatadır. Sıkıştığımız yerde yabancı üreticiyi destekleyerek arzı arttıramayacağımız ortadadır.

Kısa vadede kontrollü ithalat harici bir çıkış yolu yoktur. Kasaplık ve karkas ithalatı serbest piyasaya açılması mahsurludur. Bu üreticiyi çok zor duruma sokacak ve üreticinin sayısının hızla azalmasına sebep verecektir. Kontrollü ithalat ile kamunun ihtiyacının karşılanması kısa vadede tek çözüm olarak görmekteyiz.

Orta ve uzun vadede yapılması gereken süt hayvancılığının kontrollü üretim planlamasının yapılıp, verimliliği artırıcı faaliyetlerde bulunmak suretiyle üretimi planlı bir şekilde arttırıp fazlalık oluşacağı durumda süt tozunu dünya piyasalarında aktif pazarlamamızdır. Bu durumda hem ihracatçı konumda oluruz hem et ihtiyacımızı iç piyasadan karşılayabilecek bir konuma geliriz.

Türkiye’de 2007 ve 2008’de yaşanan kuraklık bugün olduğu gibi yem hammaddelerin de yüzde 100’ü aşan oranlarda fiyat artışına neden olmuştur. Çiğ süt fiyatı ise yarı yarıya düşmüş ve 1 milyondan fazla süt ineği kesilmiştir. Bu sürecin sonunda kırmızı et fiyatı 2009 yılında yüzde 100 artırmış ve karkas etin kilosu 7-8 liradan 15 liraya çıkmıştı. Aynı dönemde Hayvancılığın en çok desteklenmesi gereken bir dönemde yaklaşık 50 kalem desteğin bir kısmı kaldırılmış veya miktarı azaltılarak ilk kez hayvan başına destekleme sistemine geçilmiştir. Bitkisel üretimde kaldırılan doğrudan destek hayvancılık da uygulanmaya başlanmıştır. Resmi Gazete’nin 15 Nisan 2008 tarihli sayısında yayınlanan Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkındaki Karar ile 2007 yılında 1,3 milyar lira olan destek 2008 yılında yarı yarıya azaltılarak 750 milyon liraya düşürülmüştür. Üretimi, verimliliği, kaliteyi artırıcı birçok destek kaldırılmış, bunun yerine üreticiye, doğrudan hayvan başına destek verilmeye başlanmıştır.

Sektörde böylesi önemli değişiklikler yapılırken; Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği tarafından hayvan ithal edeceğini açıklanmıştır sebep olarak ise; ülkemizde kırmızı et fiyatlarının arzdaki düşmeden kaynaklı anormal yükselmesi olarak gösterilmiştir.

Kızılırmak Mahallesi 1443. Cadde No.25 1071 Usta Plaza B Blok Kat 28 No 185, 06530 Çankaya / ANKARA

Tel: +312 219 66 01 Fax:+312 219 66 02 Cep Tel: 0539 700 58 88

E- mail: tusedad.derne@gmail.com

**TÜM
SÜT, ET ve
DAMIZLIK SIĞIR
YETİŞTİRİCİLERİ
DERNEĞİ**

2010 yılına gelindiğinde artan sadece kırmızı et fiyatları değil, aynı zamanda çiğ süt fiyatı da artmaya başlamıştı. Çünkü, 2007- 2008'deki kuraklık sonucu çok sayıda süt ineği kesilince süt üretimi yapan işletme sayısı ve hayvan sayısı azalmış besilik materyale ulaşmak zorlaşmıştır. Bugün de aynı süreç yaşanmaktadır. Ancak bugün yaşadığımız süreç son 12 yılda yapılan kasaplık ve besilik canlı hayvan ile löp et ithalatının yapılmasıdır. Tablo 7'de bahsi geçen yıllara ait ülke içi üretim ve ithalat verileri sunulmuştur.

Yurt dışında kırmızı et üretiminin ülkemizden ucuz olmasının birçok nedeni bulunmaktadır.

- Yurtdışında belirli bir fiyat politikasının olması, üreticilerin finans açısından öngörü sahibi olmalarını ve uzun dönem üretimlerini planlayabilmelerini sağlamaktadır. Ancak ülkemizde sadece kırmızı et sektöründe değil tarımın tüm dallarında belirli bir fiyat politikası olmadığından üretim dalgalanmaları yaşanmakta bu ise arzı düşürmektedir.
- Beslemede kullanılan yem hammaddelerinin %50'den fazlasının dışa bağımlı olması ülkemizdeki üretim maliyetlerini artırmaktadır. Ancak birçok ülke yem hammaddelerini bize göre daha uygun fiyatla temin ettiğiinden üretim maliyetleri daha düşük olmaktadır.
- Ülkemiz besicilik sektöründe ne yazık ki altyapı, bilinçli üretim ve eğitim konularında yetersizdir. Besiye alınan hayvanların genetik kapasiteleri yüksek olmasına rağmen alt yapı ve besleme konusunda yapılan hatalar nedeniyle verimlilik düşüktür.
- Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından verilen destekler daha etkin bir modelle yapılmalı ve bu destekler üreticinin maliyetini destekler şekilde olmalıdır. Yurt dışında genellikle çiftçi bazında desteklemeler yapılmakta ve üreticiler doğrudan desteklenmektedir. Ülkemizde ise ürün (besi için ayrı, süt için ayrı vb) bazında destekleme yapılmakta, hem destek miktarı az olmakta hem de geç ödemelerden dolayı üreticinin maliyetini desteklememektedir.
- Ülkemizdeki et üretim maliyetinin yüksek olmasının bir diğer sebebi ise, ülkemizdeki meraların besleyici değerinin düşük olması ve hastalık yayılım riski nedeniyle meralardan yeterince yararlanamıyor olmamızdır. Oysaki; mera ıslahı ile besi hayvanlarının meralardan yüksek miktarda yararlanmasının sağlanması ile üretim maliyetleri önemli ölçüde düşürülebilecektir.

Bilgilerinize saygılarımızla sunarız.....

Kızılırmak Mahallesi 1443. Cadde No.25 1071 Usta Plaza B Blok Kat 28 No 185, 06530 Çankaya / ANKARA

Tel: +312 219 66 01 Fax:+312 219 66 02 Cep Tel: 0539 700 58 88

E- mail: tusedad.dernek@gmail.com